

KOSSUTH LAJOS ÉS A PESTI HÍRLAP

1840 tavasza óta megenyhült a politikai hangulat. A cenzúrát¹ átszervezték. A lapok élénkület kezdtek. Landerer Lajos, pesti nyomdász üzleti okból már évek óta lapot akart szerezni. November 12-én megvolt az engedély. Landerernek sietnie kellett a szerkesztő kiválasztásával, ha az új év elején meg akart indulni. Hogy Kossuth kapóssá tenné a lapot, s hogy hatáskör és jövedelem híján a szerkesztőséget elvállalná, az nem volt kétséges. A dolog a kormányon állt...

„December 28 vagy 29-ik napja volt – írja Kossuth –, midőn Landerer úr azon kérdéssel lépett szobámba: nem volnék-e hajlandó januárius kezdetével mindenesetre megindítandó *Pesti Hírlap*jának szerkesztését magamra vállalni.”

Az 1840. december 31-én kelt megállapodás leszögezte, hogy a lap irányítását Kossuth mint szerkesztő teljes jogkörrel fogja végezni, ebbe a kiadó, vagyis Landerer nem szól bele. Csak azt köti ki, hogy közlésre méltó és illő hangnemben írt cikkek közlésétől a szerkesztő akkor se zárkozzék el, ha véleményével nem egyeznek, hogy a lapot ne érhesse az egyoldalúság vádja. A szerkesztőnek persze az ilyen cikket is módjában áll azonban megjegyzésekkel kísérni vagy más közleménnyel ellensúlyozni. Azt is előírta a megállapodás, hogy a lap őrizze meg önállóságát, tehát „semmi más hírlappal pártszövetségre ne lépjen”. Félévi felmondási időt kötött ki mindkét oldalon. A szerkesztői tiszteletdíjat 2500 előfizetőig évi 1200 forintban, minden újabb 100 előfizető után pedig további 50 forintban állapította meg. A szerződő felek nyilvánvalóan előre látták, hogy a lapnak nagy és növekvő visszhangja lesz.

És 1841. január 2-án már meg is jelent a *Pesti Hírlap*.

Ha a *Pesti Hírlap*ot mai olvasó próbálja kézbe venni, lehet, hogy első pillanatra egyhangúnak vagy nehézkesnek fogja találni. A *Pesti Hírlap*nak ugyanis nem elsősorban megjelenési ritmusa (hetenként kétszer), terjedelme (4 ívlap, vagyis 8 oldal), illetve beosztása, szerkezete volt újszerű. A *Pesti Hírlap* általában a rovatok címét, a külföldi anyagon belül az egyes országok nevét és persze a hirdetéseket szedte vastagabb betűvel. Változás e téren csak lassan mutatkozott, 1843-tól kezdve azonban már a lap legalább a rovatok címeit kezdte vastagabb, elütőbb betűkkel szedetni.

Kossuth kézben tartotta az egész lapot, de voltak a szerkesztésben munkatársai, rovatvezetői, nagyobb számban is, mint az az egy-két segédszerkesztő, aki más lapoknál a híryananyag összeállításával, illetve főleg, a korrektúrák² javításával foglalkozott.

Az újat elsősorban a *Pesti Hírlap* tartalmában és abban a korszerű, tudatos szerkesztési módban kell felfedeznünk, amely a mondanivaló egységét, közös irányvételét, véleményformáló hatását biztosítani tudta. Kossuth nem szórakoztatni akar – a szépirodalomnak helyet sem ad a *Hírlap* hasábjain –, nem is meglepő: új hírekkel akar szolgálni. A *Hírlap* sok tekintetben a kéziratok lapok folytatása. Olykor mintha a (korábban szintén Kossuth szerkesztette) *Országgyűlési* (majd: *Törvényhatósági*) *Tudósítások* fejlettebb, nyomtatott verzióját³ tartanánk kezünkben.

De a *Pesti Hírlap* mégis több és más. Az első lapon ott áll a vezércikk, a véleményformálás Kossuth által frissen honosított műfaja, amely immár főúri szalontól polgári kávéházig széles körben mindenkihez szól. De akármilyen impozáns⁴ írógárdát szervezett is Kossuth a lap köré, ebben a műfajban az ő páratlan prezentáló⁵, lendítő, véleményformáló készségével a versenyt senki nem vehette fel. A cikkek egész tömegét írta e három és fél év alatt, nem egyszer névtelenül. A legtöbb vezércikk – jelen tudomásunk szerint összesen 216 – az ő tollából származott.

A *Fővárosi újdonságok* rovata, amely a lapban mindjárt a vezércikk után következett, rendszerint elég rövid volt, de hamar kedvence lett a humort s a gúnyos vagy éppen támadó hangot kedvelő közönségnek. Kossuth cikkeinek alaptónusa⁶ azonban mindig komoly.

50 A vidéki, törvényhatósági tudósítások a következő rovatban a *Hírlap* hasábjain elég nagy helyet foglaltak el. Maga a rovat is több részre oszlott. Elöl jött, mint legfontosabb, a *Megyei napló*, hosszabb levelekkel. Ezt követte – kisebb hírekkel, külön – a *Vidéki levéltárca*. A sort a *Királyi városok köréből* kapott anyag zárta le.

55 A *Külföldi napló* rovata a hazai hírlapok megszokott beosztását követte. A külföldi lapokból átvett híreket – igaz, már nem kiollózva, szó szerint, hanem – átfogalmazva s néha a forrást (az *Augsburger Allgemeine Zeitung*ot vagy a francia *Moniteur*t) is megnevezve, országok szerint hozta egymás után, a sor végén a német államokkal és Ausztriával. A *Hírlap* az olyan anekdotikus jellegű külföldi híreket is megpróbálta felhasználni egy-egy ezópuszi utalásra, mint amilyen az volt, hogy Indiában egy nagy elefánt alatt leszakadt az állvány és agyonütötte a királyt: „mondhatni, hogy nemcsak Indiában van a királyság nagy marhák által veszélyeztetve”. Ezt azonban már a cenzor kihúzta.

60 A *Pesti Hírlap* befejező rovata az *Értekező* volt. E rovatban néha csak egy hosszabb, rendszerint azonban két, esetleg három rövidebb cikket találunk. Ismeretterjesztő cikkekkal is találkozunk itt, de szépirodalommal sohasem. Kossuth e vonatkozásban a francia lapok mintájától eltérően a *Hírlap*tól távol tartotta a belletrisztikát⁷, vagyis az elbeszélést, a regényt, amelyről – többekkel együtt – az volt a véleménye, hogy politikai hírlapba nem való.

65 A hirdetések, nagyobb betűkkel, a *Hírlap*nak rendszerint utolsó egy-két oldalát töltötték meg, bár kivételesen az is előfordult, hogy a lap, szokott terjedelmén túl, külön 4 oldal hirdetést hozott. Mindjárt az első negyedévben szemünkbe ötlik Stáncsics (Táncsics) Mihály magyar nyelvkönyvének és Horváth Mihály kis magyar történelmének hirdetése.

70 Mai ítéletünk szerint, ismételjük, a *Pesti Hírlap* talán nehézkesnek tűnhetik. Hetenként csak kétszer jelent meg, alig volt benne „aktualitás” vagy színes hír, riport. De nem is ez volt benne a fontos, különben aligha nyomták volna ki utólag, második kiadásban az első félév számain, ami magában véve sem gyakori jelenség a hírlapok történetében. A témák is elég súlyosak: Kossuth olykor törvénymagyarázatokkal terhelt, folytatásos cikkeket ír a szavazat-
75 jog, a városi reform kérdéseiről. Mondatai nem egyszer hosszú, rétori⁸ mondatok, megtűzdelve – a kor szokása szerint – latin kifejezésekkel és olvasmányaiból meg külföldi lapokból szedett idézetekkel. A mai olvasó szeme talán túl gyakran akad meg Washington, Shakespeare, Byron, Lamartine, Schiller és Cicero nevéen – hogy a többit mellőzzük. S ha kellett:
80 Kossuth maga hozott nyelvújítóként forgalomba olyan, ma már mindannyiunk által elfogadott és használt kifejezéseket, mint a „fejlemény”, a „bevégzett tény”, a „közgazdaság” vagy a „közjog”. Kossuth szavaiban izzott az érzelem, a meggyőződés ereje, s ezzel nem bírt a hivatalos szigor. „Amit Kossuth írt – emlékezik Falk Miksa, az újságíró –, annak varázsa nem egyes szavakban rejlett, ez valami láthatatlan, megfoghatatlan volt; valami pajzán tündér,
85 ki gonosz mosollyal kacsingatott elő a cenzor háta mögül, míg ez vörös plajbászával⁹ azt hitte, hogy megölte őt.” [...]

90 A *Pesti Hírlap* azonban mindezen nehézségek ellenére valami jelentősen újszerűt képviselt. Szokatlanul nagy s egyre szélesebb olvasóközönséget szerzett magának, nemcsak a vidéki nemesség, a helyi kaszinók körében, hanem Pest-Budán is. Kossuth 60 előfizetővel indult. Fél év múlva, 1841 nyarán, állítólag 500 helybeli és 3670 vidéki előfizetője volt. 1842 novemberében maga a *Hírlap* írta, hogy összesen 4112 példányban adják el, s ebből 442 jut pest-budai olvasóknak. 1844 elején pedig az előfizetők száma már majdnem 5200-ra emelkedett. A többi lap messze elmaradt mind jelentőségben, mind az előfizetők számában a *Pesti Hírlap* mögött.

95

A magyar sajtó története I–III. (Szabolcsi Miklós főszerk.)
[a <http://mek.oszk.hu/04700/04727/html/180.html> oldalon lévő szöveg felhasználásával]

A versenyző neve: _____ évfolyama: _____
A versenyző iskolája: _____

Feladatok a *Kossuth Lajos és a Pesti Hírlap* című szöveghez

TUDÓSÍTÓ

Tegyél ✓ jelet a megfelelő – igaz [I] vagy hamis [H] – oszlopba!

	I	H
Landerer és Kossuth 1840 szilveszterén írta alá a szerződést.		
A szerződés szerint Kossuthnak minden cikket közölnie kellett.		
Kezdetben minden rovatcímet, országnevet és hirdetést vastag betűvel szedtek.		
A Pesti Hírlap szerkesztésében a rovatvezetők is részt vettek.		
A Pesti Hírlap meglepően új hírekkel szórakoztatta közönségét.		
Kossuth prezentálásban soha senkivel nem versenyzett.		
Kossuth ellen egy cenzor gyilkossági kísérletet követett el.		
Kossuth francia minta szerint szerkesztette a lapot.		

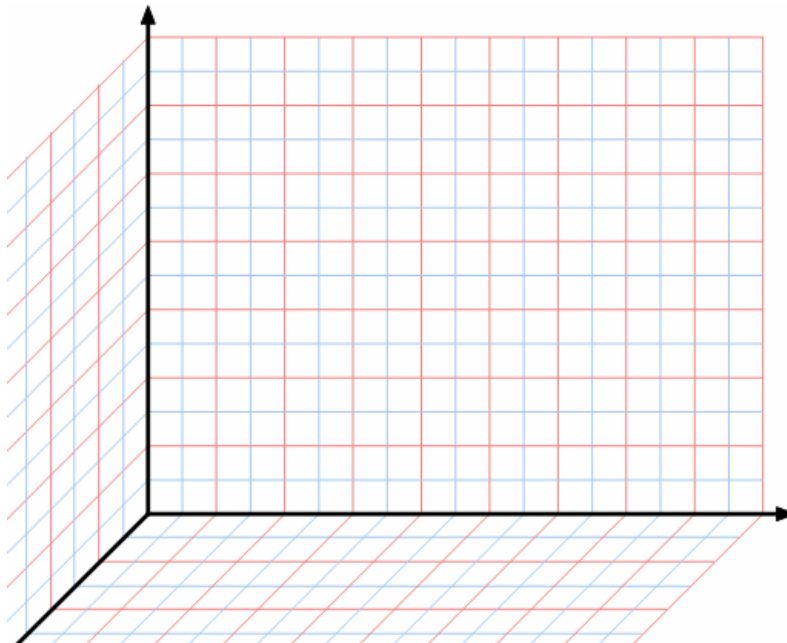
8

DIAGRAM

Töltsd ki a táblázatot, és ábrázold diagramon a Pesti Hírlap előfizetőinek számát!

	1841 januárja	1842 novembere	1844 eleje
előfizetők			

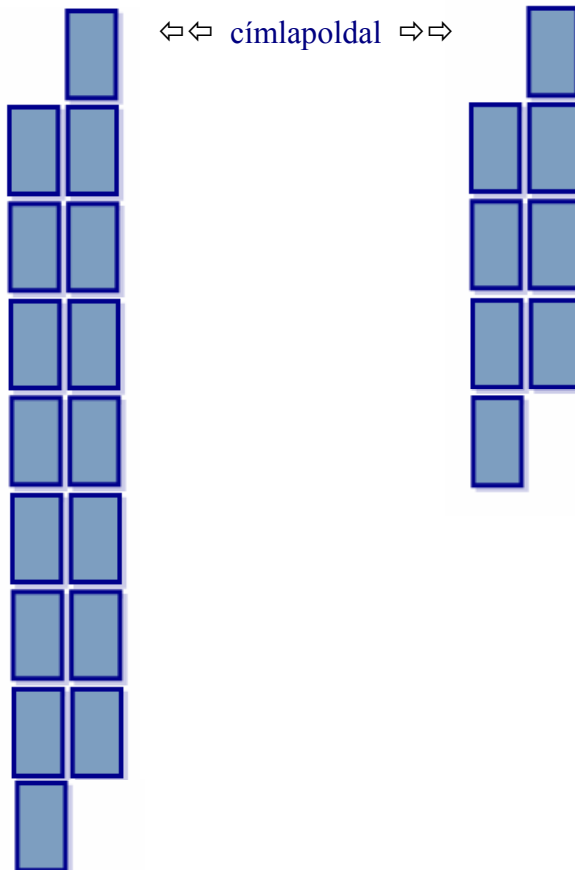
6

A versenyző neve: _____ évfolyama: _____
A versenyző iskolája: _____

ROVATOLÓ

Válaszd ki, majd jellel jelöld a Pesti Hírlap lapszerkezeti ábráját!
Írd a kiválasztott ábra mellé a Pesti Hírlap részeinek, rovatainak címét!

9

KIFIZETŐDŐ

Mennyi volt – ha a megállapodáson nem változtattak – Kossuth Lajos tiszteletdíja
1844 elején?

A Pesti Hírlap-beli tiszteletdíj

2

A versenyző neve: _____ évfolyama: _____
A versenyző iskolája: _____

ADATKÖZLŐ

Töltsd ki a táblázatot a Pesti Hírlapra vonatkozó adatokkal!

Első megjelenés	
Kiadó	
Szerkesztő	
Kossuth meghonosította műfaj	

Válaszolj – mai helyesírással – a kép alapján!

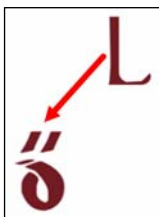
Mi volt a folyóirat címe?	
Melyik utcában volt a szerkesztőség?	
Hol lehetett előfizetni a lapra?	
Milyen időszakra ajánlott előfizetést a lap?	

8

SZÓKERESŐ

A képrejtvény megfejtése egy – alapszövegben is előforduló – szóalak.

Megfejtés: _____

1

A versenyző neve: _____ évfolyama: _____
A versenyző iskolája: _____

KEZESSÉG

Készíts képaláírást azzal a két, kézhez kapcsolódó állandósult kifejezéssel, amely a szövegben is előfordul!

2

Törlés

Húzd ki a szófelhőből azt, ami nem jellemzi Kossuth stílusát!

anekdotikus **érzelem** gúny **idézet** komoly meggyőződés
nehézkés nyelvújítás retorikus **SÚLYOS szigor**

4

KORREKTÚRÁZÓ

Írd ide – mai helyesírással – a szöveg 9–11. sorában lévő mondatot!

5

A versenyző neve: _____ évfolyama: _____
A versenyző iskolája: _____

IDÉZŐ

Kitől idéz a cikkeiben Kossuth Lajos? Írd a cellákba a -tól, -től ragos alakot!

Washington	
Shakespeare	
Schiller	
Cicero	

4

MESÉS

**Készítsd el a szövegben hivatkozott ezopuszi mesét, a megadott terjedelemben!
Ne feledkezz meg a címről!**

Blank writing area with horizontal blue lines and a vertical red margin line on the left.

10

NAGYÍTÓ

Tegyél relációs jelet a három szakkifejezés közé!

rovat lap cikk

2

A versenyző neve: _____ évfolyama: _____
A versenyző iskolája: _____

FÉLREFORDÍTÓ

Kossuth egyik álneve Ramway volt, amelyet családnevének szó szerinti angolra fordításával hozott létre (*kos + út = ramway*).

A szövegből idézett szóalakok közül melyikből lehet – a megismert szabály szerint – fordítást készíteni?

gyakori	
hangulat	
honosított	
jelenség	
lapok	
Landerer	

1

SZEMÉLYES

Válaszd ki a hat állítás közül az egyetlen helyeset! Majd ez alapján, a szabályt követve, az alapszövegből vett szóalakkal tedd teljessé az oszlopban lévő elemeket!

élénkül
meglepő
ami
belletrisztika
előfizetők

1. Mindegyik szóalakban van hosszú magánhangzó.
2. Nincs a szóalakok között ige.
3. 3–14 hangból áll egy-egy szóalak.
4. Minden szóalak rejt egy-egy névmást.
5. Csak alapszófaj van a felsorolásban.
6. A szókezdő hang szabályosan (mgh., msh.) váltakozik.

2

A versenyző neve: _____ évfolyama: _____
A versenyző iskolája: _____

IDEGEN

A szövegben felső indexszel, 1–9-ig jelölve emeltük ki az idegen szavakat. Itt tíz szó értelmezését, fordítását közöljük.

Írd a betűjelek elé az indexszámot! Az egy felesleges szómagyarázatot jelöld 0-val!

	A	a francia 'belles lettres' magyar megfelelője: szépirodalom
	B	a német Bleiweiss 'ólmfehér' magyarosodott formája, régen ugyanis nem grafitbelű ceruzát használtak, hanem ólomvegyületből valót
	C	az angliai lapokban a <i>leading article</i> , új műfaj a magyar sajtóban
	D	a nyomdában vagy kiadóban a szedés levonatának pontos összehasonlítása a kézirattal, a hibák kijavítása (latin)
	E	tekintélyes, tiszteletet keltő, nagyszerű, hatásos (francia)
	F	szónoki (görög)
	G	árnyalat (görög-latin)
	H	sajtóközlemények és könyvek előzetes elbírálása politikai és erkölcsi szempontok szerint; a hivatal; ilyen munkát végző alkalmazott (latin szócsalád)
	I	átnyújtó, bemutató (latin)
	J	változat, módosulat (latin)

10

Kedves Diákok, sikeres versenyzést kívánunk nektek: a Bibó-gimnázium magyartanárai

Elérhető pontszám	80	<i>A dolgozatot javította</i>
<i>Elért pontszám</i>		
<i>Végző pontszám</i>		

DÖNTŐ	igen	nem